

Nauki techniczne charakteryzuje precyzja. Nie możemy od niej uciec również w języku. Przede wszystkim dlatego, żebyśmy byli dobrze rozumiani (bo nie zawsze jest czas na wyjaśnienia). Jako przyszli absolwenci wyższej uczelni technicznej powinniśmy dbać o nasz język. Niech będzie on zawsze czytelny, konkretny, ale przede wszystkim – bezbłędny.

Owszem, wśród wybitnych naukowców było (i jest) wielu Polaków. Ich nazwiska, na szczęście, nie sprawiają nam zwykle problemów natury poprawnościowej. Niestety, nie można tego powiedzieć o nazwiskach naukowców zagranicznych. I o nich tym razem.

Zacznijmy od tego, że w języku polskim wszystkie nazwiska – zarówno polskie, jak i obce – należy odmieniać (z jednym wyjątkiem*: nieodmienne pozostają nazwiska francuskie zakończone na -o, -oi, -au, -ou, ewentualnie z niewymawianymi -s, -x występującymi po wspomnianych samogłoskach: Jean Darboux – Jeana Darboux). Każde nazwisko można przyporządkować jednemu z istniejących w naszym języku wzorców odmiany. To jednak nie stanowi zazwyczaj problemu: najtrudniej jest nam ocenić, czy powinniśmy użyć apostrofu ('). Zbyt często uznajemy, że tak: ten znak przestankowy jest zdecydowanie nadużywany. Kiedy go stosować, a kiedy nie?

Zwracamy uwagę na końcówkę nazwiska. Jeśli jej wymowa jest zgodna z pisownią (kończy się na wymawianą głoskę), to apostrofu nie stawiamy. Dobór wzorca odmiany nie powinien być problemem (zwykle jest intuicyjny; odmieniamy tak jak nazwiska polskie). Mamy zatem: Albert Einstein [ajnsztajn] – Alberta Einsteina, Alessandro Volta [wolta] – Alessandra Volty, Georg Ohm [om] – Georga Ohma, Francis Crick [krik] – Francisa Cricka, Michael Faraday [faradej] – Michaela Faradaya. Nie piszemy apostrofu również wtedy, gdy nazwisko kończy się na niemą spółgłoskę, a w wymowie – na samogłoskę. Ale uwaga: w odmianie zmieniamy wymowę. Owa niemą spółgłoska musi się bowiem ujawnić: Sadi Carnot [karno] – Sadiego Carnota [karnota], Jean Foucault [fuko] – Jeana Foucaulta [fukota], o Jeanie Foucaulcie [fukocie]; Antoine Lavoisier [lawuazje] – Antoine'a Lavoisiera [lawuazjera]. Jeżeli jednak mimo niemej jednej spółgłoski wymowa kończy się inną, apostrof musi się pojawić: Gérard Desargues [dezarg] – Gérarda Desargues'a [dezarga]. Zwróćmy też uwagę na to, że jeśli nazwisko anglojęzyczne jest zakończone na -y (czytane [j]), apostrof nie pojawia się: William Shockley [szoklej] – Williama Shockleya.

Przede wszystkim użyjemy apostrofu tam, gdzie na końcu jest niemą samogłoska: André Ampere [amper] – Andrégo Ampere'a [ampera], James Joule [dżul] – Jamesa Joule'a [dżula], Peter Debye [debaj] – Petera Debye'a [debaja], Gordon Moore [mur] – Gordona Moore'a [mura]. Musimy jednak zwrócić uwagę na to, że nie zawsze możemy przenieść nazwisko na grunt polszczyzny za pomocą samego apostrofu: jeśli spółgłoska, która kończy temat nazwiska, zmienia w którymś z przypadków brzmienie, musimy zmienić pisownię oryginalną. Zwykle dotyczy to miejscownika: André Ampere – o Andrém Amperze, Gordon Moore – o Gordonie Moorze, Charles Wheatstone – Charlesa Wheatstone'a, o Charlesie Wheatstone. Podobnie, mając na uwadze jednoznaczność wymowy, w narzędniku nazwisk zakończonych na -c zamieniamy tę literę na k: Paul Dirac – Paula Diraca, z Paulem Dirakiem.

Nazwiska zakończone na e (zapisywane -é, -ée, -ai, -eu), i (-i, -ie, -y), y odmieniamy według wzorca przymiotnikowego, stawiając apostrof w dopełniaczu, celowniku i bierniku nazwisk zakończonych na -y: Johann Bernoulli – Johanna Bernoulliego, Pierre Curie – Pierre'a Curiego, Satyendra Bose – Satyendry Bosego, Enrico Fermi – Enrico Fermiego, Walter Schottky – Waltera Schottky'ego, o Walterze Schottkym. Pewnym wyjątkiem są nazwiska włoskie zakończone na -lli, w których odmianie -i znika: Evangelista Torricelli [toricelli] – Evangelisty Torricellego. Trzeba też pamiętać o wspomnianych wcześniej nazwiskach angielskich, których ostatnia litera -y może być myląca. Z kolei jeśli po wspomnianych końcówkach wystąpi jeszcze -s bądź -x, apostrof będzie

w każdym przypadku: Auguste Bravais [brawe] – Auguste'a Bravais'go [brawego], o Auguście Bravais'm [brawem].

Nie sposób wyczerpać ten temat, mając do dyspozycji jedną tylko stronę... Więcej przykładów znaleźć można w dwóch plikach dostępnych na stronie <http://www.wemif.pwr.wroc.pl/spent/dzialalnosc/index.php?p=15&a=1&n=1>.

